

‘Biologisch’ moet zich beraden op toekomst

De biologische veehouderij geniet al vele jaren de vrijwel onfeilbare status van ‘maatschappelijk zeer gewenst’. Als de sector zich niet verder ontwikkelt, kan daar echter zomaar verandering in komen. Enerzijds doordat de sector wordt ingehaald door nieuwe concepten, anderzijds doordat het dierenwelzijn ‘scheurtjes’ vertoont.

Marc Bracke
Wageningen UR Livestock Research

Biologische concepten worden door de Dierenbescherming beloond met drie sterren binnen het Beter Leven-kenmerk. Dit is het maximale aantal sterren dat wordt gegeven voor diervriendelijke productiewijzen. Liep de biologische veehouderij jarenlang voorop in dierenwelzijn, tegenwoordig is dat niet overal meer zo. Ook aan het Rondeel-concept in de legpluimveehouderij zijn drie sterren toegekend. “En je ziet soortgelijke innovaties ontstaan in de varkenssector”, constateert Marc Bracke, onderzoeker dierenwelzijn bij Wageningen UR Livestock Research, die zich onlangs met collega-onderzoekers en sectorvertegenwoordigers heeft verdiept in langetermijntoekomstperspectieven voor de biologische veehouderij. Het ministerie van EL&I liet het dierenwelzijn

van alle sectoren in kaart brengen door Wageningen UR Livestock Research. Ook het dierenwelzijn in de biologische diersectoren is geëvalueerd. Daaruit bleek dat er in deze sectoren best nog het een en ander valt te verbeteren aan het dierenwelzijn. Denk bijvoorbeeld aan beschadigend gedrag, zoals verenpikken en staartbijten in respectievelijk de legpluim- en de varkenshouderij. Ook komen ziekten als uierontsteking en klauwaandoeningen net zo goed voor bij biologisch rundvee.

Volgens de onderzoekers is het tijd voor een heroriëntatie op de biologische veehouderij.

Twee toekomstscenario's

Bracke verwacht dat de maatschappij steeds hogere eisen zal stellen, terwijl de biologische sector in de toekomst minder in de watten

Contact

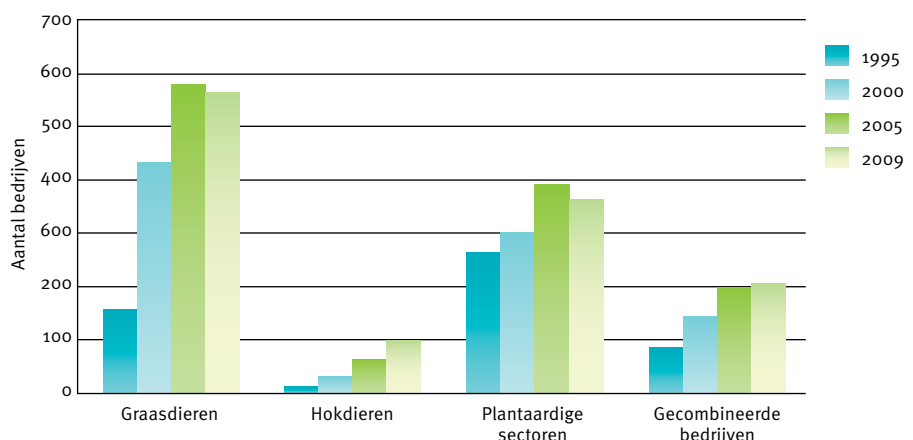

dr. ir. Marc Bracke
T 0320-238205
E marc.bracke@wur.nl

Dit onderzoek werd uitgevoerd binnen het beleidsondersteunend onderzoek in het kader van EL&I-programma BO-12.10-002.03-004 en BO-12.10-006.01-004 Dierenwelzijn.

Figuur 1

Aantal biologische bedrijven in Nederland, per sector. Bron: CBS

Copyright foto

BIO IS BETER

Biologisch heeft kunnen profiteren van de crises in de gangbare veehouderij.

Foto: Twan Wiermans

gelegd zal worden door de overheid dan tot nu toe het geval is geweest. De kans is reëel dat een deel van de onderzoeksbudgetten en andere stimuleringsmaatregelen wordt verschoven naar andere diervriendelijke vormen van dierhouderij. Om geliefd te blijven bij het publiek en de concurrentie aan te kunnen met nieuwe welzijnsvriendelijke houderijssystemen, zou 'biologisch' zich moeten beraden op zijn toekomst. Als handvat daarvoor heeft Bracke twee toekomstbeelden geformuleerd voor de langere termijn:

1. Roemvolle ondergang (bij passieve opstelling);
2. Doorstart (door actieve opstelling).

Tabel 1

Gemiddelde bedrijfsomvang biologische bedrijven.

Sector	Gemiddeld aantal dieren per bedrijf (schatting 2010)	Samenstelling veestapel
Melkkoeien+jongvee	106	Gemiddeld 63 melkkoeien + 44 stuks jongvee
Varkens	1.990	Veelal gesloten bedrijven met gemiddeld 125 zeugen, 375 zogende biggen, 440 gespeende biggen, 1050 vleesvarkens
Leghennen	11.320	Variatie in bedrijfsomvang
Opfokhennen	20.935 (koude opfok)	Variatie in bedrijfsomvang
Vleeskuikens	5.000	Zeer kleine sector

Toekomstbeeld 1

Roemvolle ondergang bij passieve opstelling

Door 'niets' te doen, neemt het risico toe dat 'biologisch' door nieuwe concepten zal worden ingehaald. Dit toekomstbeeld is ook van toepassing wanneer er wel veel onderzoek en discussies plaatsvinden, maar wanneer er desondanks geen concrete stappen worden gezet om zich van het opkomend tussensegment (tussen gangbaar en biologisch) te onderscheiden.

Het biologische concept staat onder druk: zowel internationale als nationale deskundigen wijzen erop dat de Nederlandse biologische veehouderij nu al erg lijkt op de intensieve veehouderij, mede vanwege de grootschaligheid en de soms erg kale uitlopen. Bij runderen, schapen en geiten is het verschil in dierenwelzijn met gangbaar, ook volgens biologische veehouders, betrekkelijk klein. Bij kippen en varkens gaat het tegenwoordig soms om tamelijk serieuze aantallen dieren per bedrijf, weliswaar niet in vergelijking met de gangbare praktijk, maar mogelijk wel in de perceptie van consumenten. Biologisch heeft kunnen profiteren van de crises in de gangbare veehouderij en zolang de problemen dáár aanhouden, zal men niet zo snel kritisch naar de biologische veehouderij kijken. Maar de kans dat ook biologisch een keer kritisch voor het voetlicht komt zal toenemen. Negatieve publiciteit kan ontstaan (of dat nu terecht is of niet) door ongewilde media-aandacht over belangrijke claims zoals dierenwelzijn (kale kippen, biggensterfte), gezondheid/voedselveiligheid (EHEC, vogelgriep, antiwormmiddelen) of milieu (ammoniakuitsluit, dioxine) en duurzaamheid (bijvoorbeeld over import van biologisch veevoer uit China). Daarom is een actieve opstelling gewenst.

Toekomstbeeld 2

Doorstart door actief stappen te zetten

De biologische veehouderij reageert op nieuwe

Marijke de Jong, beleidsmedewerker Dierenbescherming

"Wij dragen de biologische sectoren een zeer warm hart toe, maar overwegen wel op termijn voor het Beter Leven Kenmerk enkele extra eisen te stellen aan de biologische veehouderij. Er is aan aantal knelpunten dat opgelost moet worden. Wij denken dan met name aan de inrichting en beschikbaarheid van uitlopen. Voor vleesvarkens is een kleine kale uitloop nu voldoende. Ook de grootschaligheid en aanhoudend probleemgedrag zoals verenpikken, zijn punten van zorg, net als het feit dat er in de biologische varkenshouderij gecastreerd wordt, terwijl dat in de gangbare houderij al op veel bedrijven niet meer gebeurt. (Hierbij de kanttekening dat het dierenwelzijn waarschijnlijk weinig opschiet of zelfs achteruit gaat bij non-castratie). Verder moeten we kijken naar het dierenwelzijn als de eis van 100 procent biologisch voer per 2012 van kracht wordt. De kans bestaat dat met name jonge kuikens en biggen daardoor te weinig van sommige aminozuren binnenkrijgen. We moeten met een dergelijke eis niet te dogmatisch omgaan, als dit het welzijn schaadt. Dat geldt ook voor het gebruik van diergeneesmiddelen. De inzet van alternatieve middelen is uitstekend, maar als die onvoldoende aanslaan moet wel worden ingegrepen met gangbare diergeneesmiddelen. Aan de genoemde knelpunten wordt nu al gewerkt door de biologische sectoren, het onderzoek en de ketenpartners. Maar we moeten voorkomen dat deze knelpunten straks maatschappelijke kritiek oproepen."

ontwikkelingen en zet stappen vooruit. Maar hoe zet je stappen? Bracke: "Kijk wat er bij gangbaar gebeurt. De meer maatschappelijk georiënteerde veehouders lopen voorop. Zij zijn beeldbepalend en vormen een concept dat als '(bio-)plus' in de markt wordt gezet. De meer pragmatisch ingestelde bioboeren leveren tegelijkertijd 'bulk'-producten tegen een schappelijke prijs en concurreren daarmee aan het 'ondereind' van de biologische markt met het opkomende tussensegment." Nieuwe stappen voor een 'bio-plus' zouden kunnen zijn: beton en staal vervangen door een natuurlijke omgeving. Misschien kan gedacht worden aan vee dat vrij rondloopt in de Nederlandse natuurgebieden en 'wildernisvlees' levert. Bij de nieuwe stappen moet echter wel een goede balans worden gevonden tussen wat er voor de boer/bezoeker natuurlijk uitzielt en wat voor het dier van waarde is. Een eerste stap is het instellen van een innovatieplatform van en voor ondernemers. Met eigen R&D-middelen (die niet alleen door producenten, maar ook door consumenten opgebracht zouden moeten worden) kunnen bestaande knelpunten versneld worden opgelost. Bedrijven kunnen bijvoorbeeld worden beloofd als zij erin slagen om (meer) intacte kippen of varkens af te leveren, die geen last hebben gehad van pikkerij/bijterij.

Inspanningen niet voor niets

Biologische veehouders hebben voorlopig nog een goed imago. De klassieke tweedeling dat biologisch goed is en intensief slecht, zal echter langzamerhand gaan vervagen. Een pro-actieve opstelling van biologische ondernemers moet dan verhinderen dat de sector het onderspit delft in de concurrentie met de opkomende tussensegmenten, maar bijvoorbeeld ook met andere opkomende markten, zoals import van biologische producten uit ontwikkelingslanden, en innovatieve ontwikkelingen, zoals van vleesvervangers of kunstvlees. Bracke: "Ik hoop dat de sector zelf de handschoen oppakt, zich gaat beraden op zijn toekomst, tijdig kiest voor een pro-actieve opstelling en 'plussen' weet te realiseren." Maar ook als de biologische houderij wordt ingehaald door de tussensegmenten, zijn alle inspanningen in de afgelopen decennia niet voor niets geweest. "Het eerste toekomstbeeld hebben we 'Roemvolle ondergang' genoemd, omdat de biologische veehouderij ook in dat geval een belangrijke katalysatorfunctie heeft vervuld voor verduurzaming van de gangbare houderij en daarmee broodnodige dierenwelzijnsverbeteringen op gang heeft gebracht."

Copyright foto

IN DE WATTEN

De biologische sectoren zullen naar verwachting minder in de watten gelegd gaan worden dan tot nu toe het geval was.

Foto: Twan Wiermans